בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

הרב יצחק בירך דסקל
טל: 0527611435 פקס:0722579363 y.b.daskal@gmail.com

בס"ד, גליון קסד, פרשת ויקרא, תשע"ו
"בינת המשפט" לעניני ממונות

גליון קסד

ביטוח צד שלישי

ובו יבואר: א. המזיק רכבו של חבירו, כמה צריך לשלם. ב. מהו מנהג המדינה בביטוח רכב. ג. האם הניזק יכול לפנות לחברת ביטוח, לממש את הביטוח נגד רצונו של המזיק.

הנידון

"רכב פגע ברכב שלי, והזיקו מאוד. אם אלך לשמאי, כנראה שאקבל זיכוי לקבל תשלום של כל הרכב. לאור זאת, אני רוצה לפנות לחברת הביטוח של המזיק, ולתבוע תשלום רכב כפי הביטוח כמנהג המדינה. אלא שהמזיק רוצה רק לשלם את הנזק בלבד. האם צודק המזיק בטענתו".

תשובה

אין הניזק יכול לכפות על המזיק לתבוע את חברת הביטוח, אלא לכפות לשלם לו את תיקון הנזק בלבד.

ביאור התשובה

סוגי הביטוח לרכב לפי מנהג המדינה

לפני שנבאר נידון דידן, יש להקדים מה הם סוגי הביטוח לרכבים, ואיזה ביטוח חייב כל אדם לעשות. והנה שלושה סוגי ביטוחים יש: א. "ביטוח חובה", והוא ביטוח על כל נזקי גוף, של מי שהיה מעורב בתאונה, בכל רכב שהוא. ב. "ביטוח צד שלישי", והוא ביטוח על כל נזקי ממון שיזיק הרכב המבוטח. ג. "ביטוח מקיף", והוא כולל כל נזקי ממון, של כל רכב שהיה מעורב בתאונה. על פי חוק המדינה, אין חובה לעשות אלא ביטוח חובה בלבד.

עוד ראוי לדעת, שבביטוח צד שלישי, אין הניזק יכול לתבוע את חברת הביטוח אלא באישור המזיק, אבל ללא קבלת רשות, יכול הניזק לפנות לשמאי רכב, ולשום את הנזק, ולתקנו, ולתבוע את המזיק לשלם את הנזק. ואם שומת הנזק היא יותר מחצי ממחיר הרכב לפי מחיר מחירון, [הוא מחירו העכשוי], הביטוח נוטל את הרכב, ומשלם מחיר מחירון של כל הרכב, הנקרא "טוטלוס", 'מחיר הרכב לפי מחירון'.

כמה משלם המזיק על פי התורה

עוד יש לדעת, כמה חייב לשלם, המזיק את רכב חברו על פי הלכה. והנה הלכה זו מבוארת בגמרא בבא קמא (יא, א) "אמר שמואל: אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין". ופירש רש"י וז"ל "אמר שמואל - מנהג דיינין הוא, שאין שמין לא לגנב ולא לגזלן, שאם גנב וגזל בהמה או כלים ונפחתו אצלו, אין שמין הנבילה והשברים לבעלים, שיחזיר גנב הפחת, אלא ישלם בהמה וכלים מעולים והשברים שלו: אלא לנזקין – שמין, כדכתיב (שמות כא, לו) והמת יהיה לו" עכ"ל.

הנה מבואר, שגנב וגזלן שנפחת הכלי שגנבו או גזלו, לא שמין כמה נפחת הכלי שגנבו או גזלו, כדי לחייבן לשלם המותר, אלא חייבים לשלם כלי חדש. אבל המזיק, אינו חייב לשלם כלי חדש, אלא משלם את הפחת בלבד. וכן פסק המחבר (חושן משפט נזקי ממון סימן תג, א) וז"ל: "שמין השברים בנזיקים. אם שבר כלי, הוא או בהמתו, אין אומרים, יתן לו כלי שלם ויקח השברים. אלא שמין כמה נפחתו דמיו בשביל השבירה, ויקח הניזק השברים, והמזיק ישלים עליהם".

אבל ראוי לציין, שכל זה רק באופן שאפשר לתקן את הנזק כראוי. אבל באופן שאי אפשר לתקן, יש בזה אריכות דברים, כמה ישלם.

[וגם כשאפשר לתקן את הנזק כראוי, יש לבאר האם מלבד תיקון הנזק, האם חייב לשלם גם את פחת מחיר הרכב לפי המחירון, או שפחת המחיר במחירון אינו אלא היזק שאינו ניכר, ויתבאר במקום אחר בס"ד]

העולה מזה: המזיק את רכב חברו וכדו', על פי הלכה אינו חייב לשלם רכב חדש, אלא חייב לתקן את הנזק בלבד.

שיטת הפתחי חושן

ועכשיו נבוא לבאר נידון דידן. הנה כתב הגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל, בספרו פתחי חושן (נזיקין פרק י הערה מו), וז"ל "ולענין נזיקין, יש דברים שצריך להוסיף עליהם, והוא, ענין בטוח צד שלישי, והיינו, פיצוי למי שניזק על ידי המבוטח. ויתכן שיש קשר וחבות [פירוש, התחייבות] בין חברת הבטוח לנפגע, ובפרט בתאונות דרכים שהוא על פי החוק, ובאופן זה נראה שיכול הניזק לתבוע ישר מחברת הבטוח, ובזה מסתבר, שאף על פי שמקבל יותר

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

מהמגיע לו על פי דין תורה, אינו צריך להחזיר למזיק, ואף על פי שמדין תורה פטור מכל נזק" עכ"ל.

הנה מבואר בדבריו, שכיון שיש התחייבות וקשר ישיר בין חברת הביטוח לניזק, אם כן, מיד כשניזק הרכב, חל חובת תשלום לחברת הביטוח לשלם לניזק. לפיכך, אפילו באופן שהמזיק היה פטור מתשלום הנזק על פי הלכה, כגון שהנזק נגרם על ידי אונס גמור וכדו', מכל מקום, כיון שמיד כשהזיק חל חובת תשלום של חברת הביטוח לניזק, אין המזיק יכול למנוע מהניזק לקבל תשלום הנזק מחברת הביטוח, כי השתלום שייך לניזק בלבד.

העולה מזה: לפי הפתחי חושן, הניזק יכול לתבוע את הביטוח של המזיק נגד רצונו של המזיק, אפילו אם על פי התורה היה המזיק פטור לגמרי.

שתי תמיהות על שיטת הפתחי חושן

ויש לתמוה על דברי הפתחי חושן:

א. מה שכתב שיש חבות [כלומר, התחייבות] ישיר בין הניזק לחברת הביטוח, ועל כן יכול הניזק לפנות ישר לביטוח כדי לקבל מהם את הנזק, הוא תמוה מאוד, שהרי אפילו על פי חוק המדינה, מי שניזק ברכבו אינו יכול לפנות לחברת הביטוח של המזיק אלא באישור של המזיק בלבד, שהוא בעל הביטוח, ועל פי חוק המדינה הדבר היחיד שיכול ניזק לעשות ללא רשות המזיק הוא לפנות לשמאי רכב לשום את הנזק, ולתקן את הנזק, ולקבל קבלה על התשלום ולתבוע את המזיק את מלא התשלום ששילם, אבל אין רשות לניזק לפנות ללא רשות לחברת הביטוח ולתבוע את המזיק.

ב. על פי חוק המדינה אין חובה לעשות "ביטוח צד שלישי", ואין חובת ביטוח אלא תשלום על נזקי גוף של הניזק, ולא על נזק ממון, ואף על פי שרוב האנשים נוהגים לעשות ביטוח צד שלישי אין זה מחמת חובה, אלא להקל עליהם ולמנוע מהם תשלום רב אם יזיקו רכב של אחר, אם כן, אפילו אם נאמר שביטוח חובה הוא מנהג המדינה, וחייב לשלם על פי הביטוח ולא על פי תורה, אבל ביטוח צד שלישי שחוק המדינה אינו מחייבו, בודאי אין להחשיבו כדינא דמלכותא.

ואין הניזק יכול לטעון, מדוע שהמזיק ימנע ממני לתבוע את חברת הביטוח, והרי אינו מפסיד כלום, וכופין על מדת סדום, אין זה נכון, כיון שתשלום הביטוח יחייב את המזיק לשלם יותר עבור הביטוח בכל שנה, אם כן כשהניזק פונה לחברת הביטוח הוא מזיק את המזיק, ואם על פי תורה פטור המזיק לשלם לו על נזקו, או שחייב לו פחות, אינו יכול להזיק את המזיק, וכיון שאין בזה מנהג המדינה, מדוע יהיה הניזק מותר לתבוע את חברת הביטוח של המזיק, ולהזיק למזיק.

וראוי לציין, שגם אם היה ביטוח צד שלישי חובה בחוק המדינה, יש לדון האם יש בזה מנהג המדינה לחייב ללכת אחריו, אלא שאין כאן המקום להאריך בזה, כי ארוך הוא. ולא באנו אלא לומר, שאפילו אם נאמר שיש ללכת אחר חוק המדינה בביטוח, מדין מנהג המדינה, בביטוח צד שלישי בודאי אין מנהג המחייב.

פסק דין

לאור כל זאת, דבר פשוט וברור שביטוח צד שלישי, כיון שאינו חובה לעשותו, יכול המזיק להחליט אם לתבוע את חברת הביטוח, או לא, ואין הניזק יכול לתבוע מהמזיק יותר ממה שעל פי דין חייב לשלם לו. ואם המזיק אינו רוצה, אינו חייב לשלם לו רק את תשלום הנזק, אם הוא חייב לשלם לו על פי תורה.

❖❖❖❖

ג' חלקים "בינת המשפט" - סימנים א-קנ, וספר המפתח

אפשר לקבל חינם את שלושת חלקי "בינת המשפט" הכוללים את סימנים א – קנ, בכל חלק חמישים סימנים. וכן ספר המפתח לכל חלקי בינת המשפט, במייל y.b.daskal@gmail.com

אפשרות להנצחה בגליונות ובספרים שיצאו לאור. וליעוץ בכל סכסוכי ממונות, ועריכת הסכמים.